

ÉLŐNYELV

Magyar nyelv a határon

A Termini magyar–magyar szótár. 2. rész*

4. Az adatbázis. A szótár mögött egy phpMyAdmin adatbázis-kezelő szoftveren futó, a ht-adatbázis számára tervezett és működtetett SQL-adatbázis dolgozik – ennek egyik eredménye a lekérdezés után megjelenő szótár vagy szócikkek. A háttérben működő adatbázis PHP-nyelven írt webes felülettel van összekötöttesben, amely biztosítja a különféle jogosultsággal belépő felhasználók lekérdezéseit, valamint a szócikkek szerkesztését.

A szótár osztott adatbázis jellege miatt a szócikkek szerkesztése helytől függetlenül megoldható, mindössze internetkapcsolat szükséges hozzá. A szerkesztőfelület sem grafikai, sem technikai nem jelent nagy kihívást a használók, a szerkesztők számára – az könnyen és egyszerűen kezelhető (bár grafikai lehetne igényesebb, mint például más magyarországi rendszerek esetében, erről bővebben lásd például MERÉNYI 2017 – ugyanakkor az is igaz, hogy a szótár felületének fejlesztése nem tartozik a szótár szerkesztésének elsődleges szempontjai közé). A szerkesztők jogosultak bármelyik szócikket szerkeszteni vagy a szócikkekhez (csak a szerkesztők számára hozzáférhető) megjegyzést fűzni. A szerkesztés gyorsaságát jelzi, hogy a szerkesztők által végzett módosítás a mentés után azonnal megjelenik a lekérdezőfelületen.

Az adatbázisalapúság egyik kétségtelen nagy haszna, hogy a fejlesztések azonnal látszanak, illetve hogy a szótár szerkesztési folyamata „végtelenített”, mivel nincs papír alapú változat, amely azt a terjedelem miatt korlátozná (a terjedelmet lekérdezéskor lehet „beállítani”). A lehetséges változások és változtatások miatt a szócikkek folyamatosan módosulhatnak, egyrészt új szerkezeti elemekkel bővíülhetnek vagy a régiek megváltozhatnak. A szócikkek módosítása mellett látni, követni lehet, hogy melyik szerkesztő aktuálisan mit szerkeszt vagy mely egységeken dolgozott. A követés haszna elsődlegesen a régebbi állapotok visszakereshetőségében, visszaállíthatóságában rejlik (ha például egy módosítás utólag nem tűnik megfelelőnek). A változások megőrzése lehetővé teszi a szócikkek életútjának végigkövetését, a szócikkek tulajdonképpen „élnek”, a szerkesztés lineáris idősíkjá – útja – mentve van. Egy-egy szócikk szerkesztése vagy új szócikk hozzáadása után a szerkesztőnek lehetősége van a többi szerkesztőnek emailt küldeni, ami például véleményezés vagy egységesítés céljából nagyon hasznos tulajdonságnak bizonyult. A szócikkek vitalitása végigkövethető az adatbázisban, így az is kiolvasható, mely szócikkek (és miért) változtak a legtöbbet (csak a példa kedvéért: a **tanító** szócikk 6 alkalommal változott). A szótár közel ötezer szócikke közül az alábbi tíz szócikk változott a leggyakrabban: **abszolvent** (59 változás), **báger** (45), **blokk** (45), **batri** (40), **kabinet** (39), **balkon** (36), **dokument** (34), **bon** (33), **archív** (31), **certifikát** (31)⁹. A szócikkeken

* Az 1. részt l. MNy. 2019: 333–347.

⁹ Érdekes és előremutató, hogy a lista mindegyik eleme vagy kizárólag, vagy egyik jelentésében Fv használatú.

történő mennyiségi és minőségi változásokat jól szemlélteti a tanulmányban már több helyen szereplő **tanító** szócikk, amely kezdeti és jelenlegi (2018 szeptembere) állapota közötti lexikológiai és lexikográfiai különbség jelentős.

8. ábra

A tanító szócikk kezdeti és végső állapota

tanító (fn) (rejtett)

(Okf) **Ka** (ált) **tanár** • **Ka** ...számos módszertani utasításban hangsúlyozza, hogy a nyelvitanító (és minden szaktanító) mindenütt és mindenkor... (Kárpátaljai Szemle 94/8, 9. lap.) ¶

Fotó.

tanító (fn) -k, -t, -ja (rejtett)

1. (Okf) **Hu** (köz) (köz) általános iskola alsó tagozatán oktató személy • **Hu** A kisiskolások tanítóit sokat segíthetnek a következő évtizedek felméréseink az egészségesebb életvitel kialakításában. (http://szivarat.blogspot.com) ¶

Fotó.

2. (Okf) **Ka** (ált) ( ) (köz) általános iskola alsó és felső tagozatán, valamint középiskolában oktató személy • **Ka** ...számos módszertani utasításban hangsúlyozza, hogy a nyelvitanító (és minden szaktanító) mindenütt és mindenkor... (Kárpátaljai Szemle 94/8, 9. lap) ¶

Fotó.

3. (Okf) **Fv** (ált) (köz) (köz) óvodában, alapskola alsó és felső tagozatán, főiskolán és egyetemen oktató személy, pedagógus • **Fv** 1945 után a magyar lakosságot nyararányú kitelepítés sújtotta, a magyar tanítóképzést szűneltették; a magyar tanítók fokozatosan kitelepítettek. Minimálisan csökkent a magyar pedagógusok száma. "Gyorstápláló", hathatós tanfolyamokon képzették ki az újra megnyitott magyar iskolák tanítójárókat. Érthető, hogy az oktatás színvonala igen alacsonyra süllyedt. (t.n.) ¶ • **Fv** Végül az orvosokat. Nem minden trissen végzett orvos tud elhelyezkedni. Aki pénzt akar keresni, gyógyszerrel kereskedik. Vagy ott vannak a tanítók. A becsületes pedagógus délután főiskolát, dolgozatot javít, versenyekre készíti föl a diákjait. S a munkájáért annyi pénzt kap, mint egy segédmunkás. (www.ujno.sk) ¶ • **Fv** A politikai rendőrség tömegesen halgatja ki a tiltakozókat, az iskolaügyet irányító hivatalnokok pedig a tanfelügyelőket, iskolaigazgatókat és tanítókat dorgálásban részesítették és legyeimi eljárásokat helyeztek kilátásba, melyek a magyar tanítók elbocsátását is maguk után vonhatják. (t.n.) ¶

¶ • **Fv** Igaz ugyan, hogy az idén állagosan 6,4 százalékkal növekedett az alap- és középiskolai tanítók bruttó jövedelme, de a 11-12 százalékos infláció következtében anyagi helyzetükben nem állt be tényleges javulás. (www.hbt.org/ujno) ¶ • **Fv** Alap- és középiskolai pedagógusok (nályakezők, valamint rövid, legfeljebb 3-4 éves pedagógiai gyakorlati rendelkezők). (www.szmpsz.sk) ¶ • **Fv** A pedagógussztrájk a tanulók szüleit is érintette. Sokan nem tudták, hová tegyék a gyermeküket. Ugyanez előfordulhat szeptember elején, ha a tanítók beváltják ígéretüket, és az iskoláév elején hosszabb munkabeszünetést tartanak. (www.dunstreda.sk) ¶ • **Fv** Az állami alapskolák tanítóit ingyen beoltják az influenza elleni oltóanyaggal. A Glaxo Smith Kline gyógyszergyártó cég mintegy 30 ezer adag vakcinát ajándékozott az oktatásügyi miniszternek. Az ajándék értéke körülbelül két millió korona. Az oltóanyagot a jövő héttől folyamán kapják meg az alapskolák, melyeken összesen 30 ezer pedagógus tanít. (t.n.) ¶ • **Fv** A nem oda tartozó tanítókat el kell távolítani az iskolából (lásd a jelenlegi tomanárokat !!!), és megfelelő fiatal tanerőkkel pótolni őket. (http://sturovo.parkany.sk) ¶ • **Fv** Az érsekújvári Művészeti Alapskola minden évben ebben az időszakban rendezi meg végzős tanulóinak koncertjét, amely egyben a tanév utolsó koncertje. Idén a művészeti alapskola igazgatósága megszegte az hagyományt. A végzősök koncertje után még egyet rendezett, ahol nem a tanulók, hanem a tanítók mutatták meg, mit tudnak. (t.n.) ¶

Fotó.

[# szik. ʉitɛf 'uɒ']

(→tanítók napja, tanítónap, tanítónapi, tanító néni, tanítónő, tanítótság)

5. Nézetek. Ahogy a szótár neve is utal rá, a Termini magyar–magyar szótár és adatbázis nem pusztán lexikai gyűjtemény, szótár, hanem a nyelvhasználat, nyelvváltozások belső, elsősorban lexikai, valamint morfológiai adatbázisa – mint ilyen, adatgyűjtésre (lásd M. PINTÉR 2017a, b), valamint a tárolt tartalom különféle formában, rendezési elv alapján történő megjelenítésére (azaz akár szótárformában) is alkalmas.

A háttérben működő adatbázisból különféle lehetséges felhasználói utakat bejárva a felhasználó a lekérdezésnek megfelelő struktúrájú szócikkeket kap. A lexikai adatot és információt kereső felhasználó három felület közül választva juthat el a saját maga által keresett információt tartalmazó saját szótár megjelenítéséig (a szótár készítésének gyorsaságát leginkább az internetkapcsolat, a felhasználó számítógépének, illetve böngészőjének sebessége befolyásolja). A nézetek (azaz a felhasználó számára biztosított lekérdező felületek, valamint a kapott szótár) elsősorban a felhasználók „típusaitól” függenek: a regisztrált és különféle jogosultságokkal rendelkező felhasználók bővebben ki tudják használni az adatbázist. A honlap nyilvános felülete (<http://termini.nytud.hu/htonline/htlista.php>) csupán az alapfunkciókat felkináló „keresés” opciót tartalmazza, ahol a felhasználó beállíthatja, hogy a keresett kifejezés (tulajdonképpen karaktersorozat) a szócikk mely részében, illetve a keresett részegység melyik felére (eleje, közepe, vége vagy teljes egésze) illesz-

kedjen. A regisztrált felhasználók számára készített „böngészés” hozzáadott értéke, hogy a lekérdezésben csak címszavak is meg tudnak jelenni (ez a mód már közelít a „kimutatások” által kapott listákhoz).

A szótár elsősorban nyelvészek által használt része a „szójegyzékek” opció, mely az adatbázis felhasználását tekintve lexikográfiai adatfeltárási eszközként működik. Alapvető funkciója, hogy a kereső/lekérdező a szócikkstruktúra bármelyik elemében kereshet, illetve hogy a keresést a keresés feltételei közötti szótári minősítések legördülő listaként történő felkínálása segíti. A szójegyzékek generálása többféle megközelítés felől kínál különféle nézeteket, melyek négy alaptípusba sorolhatók: a szerkesztés időszakára vonatkozó szócikkek (időszak), a szótárral foglalkozó nyelvészek lexikográfiai kutatásaihoz szükséges szócikkek (kutatási listák), a szótári mikrostruktúra bizonyos részeit érintő, illetve a lexikográfiai kutatásokat segítő szócikkek (fejlesztési listák), valamint a fejlesztők munkásságát, illetve az aktuális állapotát tükröző listák (dokumentációs listák). A listák, illetve szócikkek megjelenítése külön opciók mentén paraméterezhető, azaz a példamondatok, valamint metaadatok megjelenítése opcionálisan kérhető.

9. ábra

A szójegyzékek típusai

Időszak

Kezdő dátum: Végső dátum:

A kezdő és végső dátum formátuma például: 2008. 01. 02., ha nem ír be dátumot egy mezőbe, akkor a program a lehető leghosszabb intervallumot veszi figyelembe.

Kutatási listák

Összes szócikk generálása a(z) betű és betű között
 Összes szócikk generálása a(z) betű és betű között **ÉS**
 régió szerint
 Az egyes régiók szócikkei
 Régiók találkozása. Szócikkek és régió szerint
 Adott fogalomkörü minősítést tartalmazó szócikkek:
 Régió és fogalomkör szerinti szócikkek:
 Stílusminősítések:
      és régiók szerinti szócikkek
 Régió és szófaj szerinti szócikkek:

Listázás

Alfabetikusan
 Időpont szerint
 Felhasználó szerint

Példamondatok száma:
 egy sem kettő mind

Külső megjegyzések
 Belső megjegyzések
 Utolsó módosítás adatai
 Módosítás gomb
 Fotók megjelenítése

Fejlesztési listák

Rejtett szócikkek régió szerint
 Fotókat tartalmazó szócikkek
 Hiányzó adatot tartalmazó szócikkek
 Példamondat nélküli jelentéseket tartalmazó címszók
 Konstruált példamondatokat tartalmazó szócikkek betű és betű között
 Belső megjegyzéssel ellátott szócikkek
 Külső megjegyzéssel ellátott szócikkek
 Bővített címszójegyzék (címszó, szófaj, nyelvtani alakok, feleségjelzés)
 Keresési kifejezések rostált listája

Dokumentációs listák

Adott időszakban bármely fejlesztő által módosított szócikkek
 Utoljára a fejlesztő által módosított szócikkek
 A fejlesztő által a fenti időszakban módosított szócikkek utolsó változatai

 Szócikkek éppen törölt példamondatokkal
 Bővített címszójegyzék (címszó, szófaj, nyelvtani alakok, feleségjelzés)
 Keresési kifejezések rostált listája

A nézetek sajátos típusa a „megjegyzések” rovat/elem, amelybe a szerkesztés folyamatán a szerkesztők a szócikkekhez megjegyzéseket fűzhetnek. Ezeket egy zárt levelezőlistán később meg lehet beszélni, illetve a felvetésekre megoldást lehet találni.

A lexikográfiai, lexikológiai munkák pontosítására, valamint a határon túli magyar nyelvvaltozatok elemeinek behatóbb vizsgálatára különféle paraméterekkel rendelkező listák is szolgálnak. A kvantitatív kutatások adatigényét kiszolgáló listák a szójegyzékekhez hasonlóan igény szerint alakulnak, rendszerint új elemekkel bővülnek. A statisztikák bemutatására szolgáló listák a szótár mögötti adatbázis következő részeit érintik: szerkesztők által módosított szócikkek időbeli eloszlása, keresések időbeli eloszlása, leggyakrabban keresett szócikkek, példamondatotípus szerinti eloszlása, címszavak szófaj szerinti eloszlása, az egyes nyelvvaltozatokhoz kapcsolódó jelentések száma, illetve az egyes címszavak változtatásainak száma.

10. ábra

Kimutatások, statisztikák

Statisztikai kimutatások generálása

Időszak

Kezdő dátum:

Végző dátum:

A kezdő és végző dátum formátuma, például: 2008. 01. 25, ha nem ír be dátumot egy mezőbe, akkor a program 2007. 01. 01. és a mai dátum közötti intervallumot veszi figyelembe.

Kimutatás típusa

- Felhasználó által módosított szócikkek száma és időbeli eloszlása
- Benő Attila
- Keresések időbeli eloszlása
- Felhasználók regisztrációjának időbeli eloszlása
- Leggyakrabban megtalált szócikkek
- Példamondat-típusok száma
- Különböző szófajú szavak száma
- Felségjelzések régiókénti száma
- Módosítások száma címszavanként

Listáz

A különféle nézetek adta lehetőségnek köszönhetően az olvasó vagy szerkesztő csak azokat az információkat látja, amelyekhez hozzá szeretne férni, amelyeket látni szeretne. A szócikkek olvasását a rövidítéseket feloldó tooltip / helyi sűgő (a rövidítések felett megjelenő kis ablak a rövidítések feloldásával) is segíti.

6. Adatbázis alapú webes szótár. A Termini magyar–magyar szótár a maga nemében sajátos vállalkozás a magyar lexikográfiában. Sajátos a lefedett nyelvvaltozatok tekintetében, sajátos a mikrostruktúra kidolgozottságában, illetve sajátos a készítés folyamata tekintetében is, mivel olyan, nyelvész szakemberek által szerkesztett adatbázis alapú szótárról van szó, amely elsődleges elektronikus kiadású – amelyből magyarországi kiadású értelmező szótárak is merítenek. A szótárszerkesztés munkálataiban nyolc érintett országot nyelvészei vesznek rész. A ht-szótár az egyetlen olyan komplex szótár, mely a magyar nyelv határon túli változatainak sajátos lexikális elemeit, jelentéseit szótárazza – mindezt meglehetősen finomhangolt lexikográfiai és lexikológiai apparátussal, valamint infokommunikációs technológiával.

A szótár felhasználói regisztrált és nem regisztrált használóként tudnak az adatbázison keresztül szótárakat létrehozni. A lekérdezéseket (akár az egész szótár) és kimutatókat, illetve statisztikai adatokat valós időben (on-the-fly) készíthetik el. A magyar–magyar szótár anyagát nem csak a laikus nyelvhasználók, hanem a nyelvészek, a határon túli magyar nyelvvaltozatokat kutatók is használják, hasznosítják, a szótár anyaga számos olyan kvantitatív és kvalitatív elemzés alapja volt, amelyek a magyar nyelv határon túli változatait érintették. Bár nem lineáris olvasásra szánt és nem is papíralapú írásmű, de mindenképpen hasznos azok számára, akik jobban meg szeretnék ismerni a magyar nyelv valamely Kárpát-medencei állami változatának sajátos szókincsének jelentését, valamint használati szabályait. A szótár mindezzel igyekszik minél részletesebb képet adni a címszó mögötti lexikális és konceptuális tartalmakról.

Kulcsszók: ht-szótár, Termini, lexikográfia, a magyar nyelv kontaktusváltozatai.

Hivatkozott irodalom

- BENŐ ATTILA 2013. Tükörszerkezetek, jelentéskölcsönzések és megőrzött régiségek kisebbségi magyar nyelvvaltozatokban. In: SZOTÁK SZILVIA – VARGHA FRUZSINA SÁRA szerk., *Változó nyelv, nyelvvaltozatok, területiség*. Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár. 15–27.
- BENŐ ATTILA 2017. Termini – az internetes magyar–magyar szótár és adatbázis. In: FÁBIÁN ZSUSZANNA szerk., *Szótárírás a Kárpát-medencében. A magyar és a szomszédos országok többeségi nyelveinek kétnyelvű szótárjai*. Tinta Kiadó, Budapest. 209–227.
- ÉKsz.¹ = *Magyar értelmező kéziszótár*. Szerk. JUHÁSZ JÓZSEF – SZÓKE ISTVÁN – O. NAGY GÁBOR – KOVALOVSKY MIKLÓS. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1972.
- ÉKsz.² = *Magyar értelmező kéziszótár*. Főszerk. PUSZTAI FERENC. 2., átdolgozott kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003.
- ÉrtSz. = *A magyar nyelv értelmező szótára* 1–7. Főszerk. BÁRCZI GÉZA – ORSZÁGH LÁSZLÓ. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1959–1962.
- ÉrtSz. + = *Értelmező szótár + . Értelmezések, példamondatok, szinonimák, ellentétek, szólások, közmondások, etimológiák, nyelvhasználati tanácsok és fogalomkörü csoportok* 1–2. Főszerk. EÖRY VILMA. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2007.
- GOMBOS PÉTER – HEVÉRNÉ KANYÓ ANDREA – KISS GÁBOR 2015. A netgeneráció olvasási attitűdje – 14–18 évesek véleménye könyvekről, olvasásról, irodalomról – egy felmérés tanulmányai. *Új Pedagógiai Szemle* 65: 52–65. http://folyoiratok.ofi.hu/sites/default/files/journals/upsz_2015_1-2_nyomdai.pdf (2019. 03. 10.)
- G. GÓDÉNY ANDREA 2016. *Olvasáspedagógiai tanulmányok*. ELTE TÓK, Budapest.
- GULD ÁDÁM – MAKSA GYULA 2013. *Fiatalok kommunikációjának és médiahasználatának vizsgálata. TÁMOP-4.2.3.-12/1/KONV-2012-0016 Tudománykommunikáció a Z-generációnak című kutatás jelentése*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs.
- KAČALA, JÁN – PISÁRČIKOVÁ, MÁRIA – POVAŽAJ, MATEJ 2003. *Krátky slovník slovenského jazyka*. Veda, Bratislava.
- LANSTYÁK ISTVÁN 2003. A Magyar értelmező kéziszótár a nyelvhelyesség fogságában. *Magyar Nyelvőr* 127: 370–388.
- LANSTYÁK ISTVÁN – BENŐ ATTILA – JUHÁSZ TIHAMÉR 2010. A Termini magyar–magyar szótár és adatbázis. *Regio* 21/3: 37–59.
- P. MÁRKUS KATALIN – M. PINTÉR TIBOR 2014. Szótárak és használók. Az angol–magyar, magyar–angol lexikográfia módszertani alapjai. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* 16/4: 125–161.

- P. MÁRKUS KATALIN – M. PINTÉR TIBOR megj. alatt. *Használd a szótárad! Segédlet a kétnyelvű szótárhasználathoz (különös tekintettel az angol–magyar tanulószótárra)*. Maxim Könyvkiadó, Szeged.
- MÁRKUS KATALIN – SZÖLLÖSY ÉVA 2006. *Angolul tanuló középiskolásaink szótárhasználati szokásairól*. Lexikográfiai füzetek 2. Akadémiai Kiadó, Budapest. 95–117.
- MERÉNYI CSABA 2017. A Lexicographers' Workbench online szótárszerkesztő rendszer. *Alkalmazott Nyelvtudomány* 17. Különkiadás. <http://dx.doi.org/10.18460/ANY.K.2017.004>
- Nszt. = *A magyar nyelv nagyszótára* 1–[7]. Főszerk. ITTÉS NÓRA. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2006–[2018].
- PÁL ESZTER szerk. 2013. *A „Z” generációról – Áttekintő tanulmány*. TÁMOP-4.2.3.-12/1/KONV-2012-0016 Tudománykommunikáció a Z-generációnak című kutatás jelentése. Pécsi Tudományegyetem, Pécs.
- PINTÉR RÓBERT – SZÉKELY LEVENTE 2006. Bezzeg a mai fiatalok – a tizenéves korosztály médiafogyasztása a többségi társadalom tükrében. In: Dessewffy Tibor – Fábán Zoltán – Z. Karvalics László szerk., *Internet.hu: a magyar társadalom digitális gyorsfényképe* 3. Társi Zrt., Budapest.
- M. PINTÉR TIBOR 2016. Infokommunikáció használata a tanulásban. Elméleti megközelítés az oktatásinformatikai készségek fejlesztéséhez. *Gyermeknevelés* 4/2: 11–23.
- M. PINTÉR TIBOR 2017a. Számszerűsített kétnyelvűség. Adatbányászati technikák haszna a nyelvészetben. In: MISAD KATALIN szerk., *Kétnyelvűség térben és időben*. Szenczi Molnár Albert Egyesület, Pozsony. 125–157.
- M. PINTÉR TIBOR 2017b. Adatbányászat a kétnyelvűség mögött. In: BENÓ ATTILA – GÚTI ERIKA – JUHÁSZ DEZSŐ – SZOTÁK SZILVIA – TERBE ERIKA – TRÓCSÁNYI ANDRÁS szerk., *Tudományköziség és magyarságtudomány a nyelvi dimenziók tükrében. A VIII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Pécs, 2016) három szimpóziumának előadásai*. Termini Egyesület, Budapest. 158–167.
- M. PINTÉR TIBOR 2017c. Új köntösbe bújtatott múlt. Tankó Ladislav & kolektív: Slovensko-madžarský slovník. In: FÁBIÁN ZSUZSANNA szerk., *Szótárírás a Kárpát-medencében. A magyar és a szomszédos országok többségi nyelveinek kétnyelvű szótárjai*. Tinta Kiadó, Budapest. 32–42.
- M. PINTÉR TIBOR megj. alatt. Gondolatok az identitás nyelvi megnyilvánulásairól kisebbségi környezetben. In: PAPP ÁGNES KLÁRA szerk., *Kulturális, narratív, nyelvi identitás*. KRE, Budapest.
- M. PINTÉR, TIBOR – ABDULLAEV, ILKHOMJON 2018. The glossary of Geospatial terms for the benefit of Uzbek GIS-community. *Journal of Geographical Society of Uzbekistan*. Special Volume: 72–79. http://www.dsingis.eu/wp-content/uploads/2018/10/Proceedings-of-the-first-DSinGIS-conference_final.pdf (2019. 03. 10.)
- VARGA RICHÁRD 2012. A netgeneráció és az irodalomtanítás. In: FINTA GÁBOR – FÜZFA BALÁZS szerk., *Az irodalomtanítás innovációja*. Savaria University Press, Szombathely. 166–177.

Hungarian at the frontier. The Termini Hungarian–Hungarian dictionary

Part 2

The study of varieties of Hungarian spoken beyond the state borders goes back to several decades now. One tool of research, especially that of the word stock of those varieties, is the Termini Hungarian–Hungarian dictionary edited and published by the Termini Research Network of the Hungarian Language and listing specific lexical items of contact varieties of Hungarian in the Carpathian Basin (at the moment, almost 5000 entries). The paper presents sample entries to represent

the structure and principles of operation of that special dictionary and reveals the editorial principles that have led to the construction of the dictionary and the makeup of the individual entries.

Keywords: Hungarian–Hungarian dictionary, Termini, lexicography, contact varieties of Hungarian.

M. PINTÉR TIBOR
Károli Gáspár Református Egyetem

SZEMLE

Kertész András – Moravcsik Edit – Rákosi Csilla szerk., Current Approaches to Syntax. A Comparative Handbook

Comparative Handbooks of Linguistics 3. Walter de Gruyter, Berlin–Boston, 2019. 616 lap

1. A mondatban különösen izgalmas terület mindazok számára, akik az egymással ütköző nézőpontok, elméletek összehasonlításában örömeiket lelik. E ritka emberfajta-hoz nemcsak a mondatban kutatóinak egy részét sorolhatjuk (más részük kiválóan megelégszik egy számára vonzó elmélet alkalmazásával), hanem a tudományfilozófusokat is, akik szeretnek rákérdezni a tárgy tudományos kutatás lehetőségfeltételeire, a tudás mibenlétére, rámutatni a nyelvészeti elméletek filozófiai alapjaira, a bennük rejlő esetleges önelentmondásokra, és így tovább. KERTÉSZ ANDRÁS, MORAVCSIK EDIT és RÁKOSI CSILLA monumentális kézikönyve azt a szándékot látszik tükrözni, hogy a mondatban elméletalkotói és a tudományfilozófusok között konstruktív párbeszéd alakuljon ki. Egyrészt a tárgy tudományos elméletek elmélyítése, konzisztensebbé tétele érdekében, másrészt mert a nyelvre, a nyelvtudásra (végső soron az emberre) való rákérdezés szükségképpen nemcsak a nyelvészet, hanem a filozófia illetékességi körébe is tartozik. Az alábbiakban előbb a kötet általános koncepcióját tárgyalom (2.), majd a kézikönyv két fő tartalmi egységéről szólok: a mondatban elméleteket bemutató I. részből (3.) és a metaelméleti tanulmányokat tartalmazó II. részből (4.). A recenziót összegző és kitekintő megjegyzések zárják (5.).

2. Összehasonlíthatóak, összemérhetőek-e a mondatban elméletek, vagy minden elmélet egy külön világ, amely kizárólag a saját törvényeinek engedelmeskedik és a saját maga által elfogadott kritériumok szerint engedi meg értékelését? A szerkesztők alapállása optimista: lehetséges és hasznos tevékenység a szintaxis elméleteit összehasonlítani. Lehetséges egyrészt azért, mert mindannyian a mondatban foglalkoznak, ezért számot kell adniuk (egyebek mellett) a szavak kiválasztásáról és sorberendezésük lehetőségeiről. Másrészt azért is, mert a mondatban elméletalkotás olyan célirányos tevékenység, amely bizonyos adatok alapján, bizonyos fogalmi eszközök alkalmazásával bizonyos célok elérésére törekszik, és kritériumokat is meghatároz a siker kiértékeléséhez. És hasznos azért, mert csak így tudjuk pontosan megállapítani, hogy valójában miben és hogyan is különböznek az elméletek az adatok, a célok, az eszközök és a kiértékelési szempontok